

Papers in Honour of Rastko Vasić 80th Birthday

Зборник радова у част 80 г. живота Растка Васића

АРХЕОЛОШКИ ИНСТИТУТ

**ЗБОРНИК РАДОВА У
ЧАСТ 80 Г. ЖИВОТА
РАСТКА ВАСИЋА**

Уредници
Војислав Филиповић
Александар Булатовић
Александар Капуран

Београд
2019

INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

**PAPERS IN HONOUR
OF RASTKO VASIĆ
80th BIRTHDAY**

Editors

**Vojislav Filipović
Aleksandar Bulatović
Aleksandar Kapuran**

Belgrade
2019

Published by

Institute of Archaeology, Belgrade

For publisher

Miomir Korać

Editors

Vojislav Filipović

Aleksandar Bulatović

Aleksandar Kapuran

Editorial board

Arthur Bankoff, Brooklyn College, CUNY, New York (USA)

Anthony Harding, University of Exeter, Devon (UK)

Barbara Horejs, Institute for Oriental and European Archaeology, Austrian Academy of Sciences, Vienna (AUT)

Albrecht Jockenhövel, University of Münster, Münster (GER)

Maya Kashuba, Institute for the History of Material Culture, Russian Academy of Sciences, St. Petersburg (RUS)

Miomir Korać, Institute of Archaeology, Belgrade (SRB)

Carola Metzner-Nebelsick, Ludwig-Maximilians-Universität, München (GER)

Lolita Nikolova, International Institute of Anthropology, Utah (USA)

Christopher Pare, Johannes Gutenberg-Universität, Mainz (GER)

Hrvoje Potrebica, University of Zagreb, Zagreb (CRO)

Roberto Risch, Universitat Autònoma de Barcelona (ESP)

✠ Alexandru Szentmiklosi, Muzeul Banatului, Timisoara (ROM)

Marc Vander Linden, University of Cambridge, Cambridge (UK)

Ognjen Mladenović, secretary

Rewieved by

Editors and members of the editorial board

Translation

Authors

Proof-reading

Caitlyn Breen

Design

Institute of Archaeology

Printed by

Sajnos d.o.o., Novi Sad

Printed in

250

CONTENTS

Foreword / Увод.....	7
M. Svilar, Biography of Rastko Vasić / М. Свилар, Биографија Растка Васића	11
M. Svilar, Bibliography of Rastko Vasić / М. Свилар, Библиографија Растка Васића....	17
A. Harding, Rastko Vasić: some personal reflections.....	40
С. Мандић, Пут у Миделхарнис.....	41
Notes about life and archaeology / Цртице о животу и археологији.....	42
D. Antonović, S. Vitezović, J. Šarić, The Early Neolithic Settlement at Velesnica:	
Lithic and Osseous Industries.....	63
M. Stojić, Mislilac iz Medvednjaka.....	71
S. Alexandrov, Early Bronze Age Barrow Graves in North-West Bulgaria.....	75
†B. Hänsel, B. Teržan, K. Mihovilić, Konzeptioneller Wandel im früh- bis mittelbronzezeitlichen Befestigungsbau Istriens.....	95
J. Станковски, Планинско светилиште Татићев Камен: три аспекта обредне праксе....	111
M. Ljuština, Rame uz rame: zajednice vatinske kulture u Banatu.....	125
K. Dmitrović, Contribution to the Study of Spectacle-shaped Pendants in Western Serbia.....	137
B. Molloy, A warrior's journey? Some recent taxonomic, trace element and lead isotope analyses of Mediterranean Later Bronze Age metalwork in the Central and West Balkans...	143
M. Blečić Kavur, B. Kavur, Privjesak kao tijelo – tijelo kao poruka.....	155
A. Kapuran, The Find from Medoševac 20 Years Later – an Addition to the Studies of the Tumulus Culture on the Territory of the Central Balkans.....	165
J. Koledin, "Novi" nalazi nanogvica tipa Regelsbrunn u Вачкој.....	177
М. Лазих, Гробови инхумираних покојника у некрополама брњичке културе.....	187
P. Medović, Sečanj IV — ostava metalnih predmeta.....	201
L. Leshtakov, Bronze Spear and Javelin Heads with Polygonal Sockets - A Balkan Phenomenon.....	209
A. Bulatović, Particular Types of Bowls as Heralds of a New Age in the Balkans.....	215
A. Ђорђевић, Нова сазнања о остави бронзаних налаза из Рудника.....	233
J. Bouzek, Some Early Iron Age symbols and their possible interpretations.....	241
D. Ložnjak Dizdar, Notes on several finds from the beginning of the Early Iron Age in the Danube area.....	247

B. Govedarica, Tumul iz Brezja i neka pitanja socio-kulturnog razvoja na Glasincu u starijem željeznom dobu.....	259
T. Bader, Bemerkungen über die chronologische Lage der Hortfundgruppe „Somartin-Vetiš“.....	273
И. Бруяко, Костяной скипетр предскифского типа из городища Картал в низовьях Дуная.....	289
V. Filipović, Iron Spears of the <i>Balkan Syginnae</i> Type from the Central Balkans.....	297
Д. Топал, Акинак из Вршаца и проникновение клинкового вооружения скифов в Среднее Подунавье.....	307
M. Dizdar, New Late Hallstatt Finds from the Vinkovci Region (Eastern Croatia): A Contribution to the Study of Impacts from the Balkans to the southeastern Carpathian Basin.....	319
D. Mitrevski, The Ruler’s Palace in Bylazora – Capital of “Independent Paeonians”.....	345
O. Mladenović, A New Find of Bronze Hinged Fibula from the Vicinity of Svrljig.....	355
M. Guštin, D. Božič, Eine kleine Sondergruppe der thrakischen Fibeln.....	367
List of authors / Списак аутора.....	372

Foreword

Since 1990, after practically 30 years and the publication of the volume of the *Starinar* journal dedicated to the academician and professor Milutin Garašanin, the Institute of Archaeology in Belgrade publishes a volume dedicated to a doyen of both Serbian and European archaeology, Rasko Vasić. In contrast to university centers, where this kind of publications are usual, due to the position of individuals as professors and teachers (*Festschrift*, *Homage...*), the scientific researchers are usually neglected in that respect, which can be seen in the fact that this volume represents the first of a kind published by the Institute of Archaeology. Bearing in mind the significance and the influence of Vasić's work on ex-Yugoslav and prehistoric archaeology of Europe, as well as the fact that he spent his entire career at the Institute of Archaeology, we consider this volume as a humble act of our gratitude for everything our dear colleague Vasić did for archaeology and the Institute, on occasion of his 80th birthday.

Indeed, Rastko Vasić stands as a great of both Serbian and Yugoslav archaeology, distinctly appreciated and esteemed, which stands in opposition to his humble and unobtrusive nature. Vasić's scientific and artistic educations often intertwined in his papers dealing both with the protohistoric art and the particular problems of the Bronze and Iron Age in southeastern Europe. Years of work and scientific questions led him to various phenomena of our prehistoric archaeology, many of which he had himself defined, but from time to time he used to go back and discover the until then unobserved Iron Age art of the Central Balkans. Only a glimpse of his bibliography at the beginning of this volume reveals the archaeological phenomena he had defined and interpreted, and through his serious and responsible scientific work and afterwards authority introduced to archaeology. His first monographs (*Културне групе старијег гвозденог доба у Југославији* and *The Chronology of the Early Iron Age in Socialist Republic of Serbia*) were created on basis of his doctoral dissertation and more than a couple of decades since the publication represent often cited literature.

Увод

Након безмало 30 лета и *Старинара* посвећеног академику и професору Милутину Гарашанину из 1990. године, Археолошки институт у Београду објављује једну засебну публикацију посвећену дојену српске, али и европске археологије Растку Васићу. За разлику од универзитетских центара, где је овај тип публикација (*Festschrift*, *Homage...*) уобичајен због позиције појединца као професора и учитеља, научни су радници обично занемарени у томе погледу, што се види и по томе да је ово прва таква засебна публикација наше куће. Но, имајући у виду значај Васићевих дела за бившу југословенску и праисторијску археологију Европе и утицај на њу, као и то што је цео свој радни век провео у Археолошком институту, сматрали смо да је овај зборник поводом 80 година живота један скромни чин наше захвалности за све што је драги колега Васић учинио за археологију и Институт.

Растко Васић доиста представља велика на српске и југословенске археологије, изразито уваженог и цењеног, што је у неку руку у супротности са његовом скромном и ненаметљивом природом. Васићево научно, али и уметничко образовање често се сустицало у његовим првим радовима, када се бавио како уметничким протоисторијским темама, тако и конкретним проблемима гвозденог и бронзаног доба југоисточне Европе. Године рада и стручна питања одвела су га ка многим феноменима наше праисторијске археологије, од којих је неке и сам дефинисао, али се с времена на време враћао, а уједно и откривао до тада незапажену уметност гвозденог доба централног Балкана. Само и летимичан поглед на његову библиографију на почетку овог зборника говори о археолошким појавама које је Васић одредио и интерпретирао, а својим озбиљним и одговорним научним радом и доцнијим ауторитетом увео у домаћу археологију. Његове прве монографије (*Културне групе старијег гвозденог доба у Југославији* и *The Chronology of the Early Iron Age in Socialist Republic of Serbia*), настале на основама док-

A complete affirmation in Yugoslav archaeology for colleague Vasić was the invitation to write no less than 13 chapters for the 5th volume of the distinguished publication *Praistorija jugoslavenskih zemalja*, as one of the youngest authors, dealing with less familiar subjects or subjects with scarce background data, undetermined origin or undefined to a great extent. It can be said that even nowadays, after more than 30 years, Vasić's certain syntheses from the aforementioned publication, remain the postulates for the Iron Age of the Central Balkans. Another significant work of Rastko Vasić, although often not emphasized enough, is the fact that under the invitation of the academician Dragoslav Sreјović, he participated in writing of 150 separate units in the unique domestic archaeological encyclopedia - *Arheološki leksikon – preistorija Evrope, Afrike i Bliskog Istoka, grčka, etrurska i rimska civilizacija*, a paper that Yugoslav and Serbian archaeology lacked for a number of decades. His international reputation was confirmed by five monographs published within the prestigious *Prähistorische Bronzefunde* edition. In parallel with that, through his advice and influence, as well as through his scientific renown, he aided younger colleagues to prepare the volumes for the same edition.

In that context, it is important to mention that defending boards for magister or doctoral thesis on the subject on Bronze and Iron Age could not be imagined without the presence of the colleague Vasić. On such occasions, not a single critique or a bad word could be heard from Vasić, but positive opinion and useful suggestions above all, so that the candidate could properly prepare the thesis for future publication. Rastko Vasić has been a member of the editorial board for the *Starinar* journal for more than 40 years, as well as for many other corpora and journals in the territory of southeastern Europe. As a member of editorial staff or as a reviewer of papers and monographs, he would always point out the qualities of the submitted material, and if the other members of editorial staff or reviewers decided to reject the material, his benevolent suggestions would help in publishing each useful paper after all, even in some other journal. Also, as a long-time director of scientific projects at the Institute of Archaeology, he would always do his best to help

торске дисертације, и даље су, неколико деценија након објављивања, цитирано штиво.

Потпуну афирмацију у југословенској археологији колега Васић доживео је када је позван да, као један од тада најмлађих аутора, напише чак 13 поглавља за том V чувене *Праисторије југославенских земаља*, и то на неке теме о којима се мало знало или у вези с којима су подаци били штурни, нејасног порекла и добрим делом недефинисани. Може се рећи да и данас, након 30 и више година, поједине Васићеве синтезе из ове серије и даље остају једини постулати гвозденог доба централног Балкана. Још један значајан допринос овога типа, чини се, није довољно помињан у досадашњем његовом раду, а то је чињеница да је на позив академика Драгослава Срејовића учествовао у изради преко 150 засебних јединица у јединственој домаћој археолошкој енциклопедији – *Археолошки лексикон – преисторија Европе, Африке и Блиског истока, грчка, етрурска и римска цивилизација*, делу које је дуги низ деценија недостајало југословенској и српској археологији. Међународни углед потврдио је са пет монографија у престижној едицији *Prähistorische Bronzefunde*, док је паралелно саветима и својим утицајем, као и научним реномеом, помагао млађим колегама да припреме своје свеске за исту едицију.

У томе контексту, важно је поменути да се без колеге Васића није могла замислити комисија за одбрану магистарских или докторских дисертација на тему бронзаног или старијег гвозденог доба. Том приликом од њега се није могла чути покуда или лоша реч, већ надам се позитивно мишљење и корисне сугестије како би кандидат своје дело адекватно припремио за будуће објављивање. Преко 40 година члан је редакције *Старинара*, као и многих зборника и часописа на простору југоисточне Европе. Као чест члан редакција или рецензент радова и монографија, увек је истицао квалитете прилога, а уколико би се остатак редакције или други рецензенти одлучили да одбију аутора, он би сесвојим благонаклоним сугестијама трудио да сваки користан рад ипак буде објављен, па макар у неком другом часопису. Такође, као дугогодишњи руководиоца научних пројеката у Археолошком институту,

young colleagues on each matter, never striking as a boss or a superior.

Plenty of details on the private and professional life of Rastko Vasić, both as an archaeologist and painter and literate, can be found in the continuation of this volume, which was one of the ideas of the editors. Therefore, about 60 pages are dedicated to his life and work, biography and a detailed bibliography, while the interview is illustrated with Vasić's numerous paintings, selected by the celebrant himself. Afterward, there is a collection of papers dedicated to the colleague Vasić, written in English, German, Russian and the ex-Yugoslav languages, assorted chronologically. Unfortunately, certain authors which were invited in agreement with the celebrant did not respond, primarily due to the poor health, so the editors once again point out that they regret the situation, although on the other hand, we are grateful and proud of the content of the volume, on 33 authors of the papers, and the editorial board comprised of prominent names of the word archaeology from nine different countries.

Through this volume, the editorial board and the Institute of Archaeology would like to heartily congratulate the jubilee to our colleague Vasić and to wish him many more years in archaeology.

Vojislav Filipović
Aleksandar Bulatović
Aleksandar Kapuran

тудио се да помогне млађим колегама по свим питањима, не постављајући се притом као шеф.

Многи детаљи о приватном и професионалном животу Растка Васића и као археолога, и као сликара и књижевника, могу се наћи у наставку овог зборника, што је била и једна од идеја приређивача. Стога је првих шездесетак страна посвећено његовом животу и раду, биографији и детаљној библиографији, док је интервју илустрован бројним Васићевим сликама, по избору самог слављеника. Након тога уприличени сурадови посвећени колеги Васићу, на енглеском, немачком, руском и језицима бивше Југославије, поређани по хронолошком реду. Нажалост, поједини аутори позвани у консултацијама са слављеником нису се одазвали позиву, поглавито због нарушеног здравственог стања, па уредници и овом приликом напомињу да жале због оваквог развоја ситуације. С друге стране, поносни смо на садржај зборника – како на 33 аутора прилога, тако и на редакцију, у којој су врхунска имена светске археологије из девет земаља.

Колеги Васићу уредници и Археолошки институт овим зборником од срца честитају јубилеј и желе још много година рада у археологији.

Војислав Филиповић
Александар Булатовић
Александар Капуран

In the National Museum in Belgrade, 2018 (by Aca Đorđević)
У Народном музеју, 2018. године (фото Аца Ђорђевић)

Mislilac iz Medvednjaka *

Milorad Stojić

Apstrakt: Arheološki lokalitet protostarčevačke i vinčanske kulture Medvednjak u Grčcu (u neposrednoj blizini Smederevske Palanke) okarakterisan je veoma brojnom, kvalitetnom i izuzetno atraktivnom kultno-umetničkom plastikom (često unikatnog izgleda) od keramike, kosti i kamena, što upućuje na poseban (duhovni) karakter naselja. Figurina *Mislilac sa Medvednjaka* je prema izgledu izvorna u okvirima vinčanske kulture, a prema naglašeno realistički prikazanoj muskulaturi ruku i još nekih delova tela – jedinstvena je u neolitu uopšte. Iz činjenice da su na područjima više kultura pronađene figurine istog tipa može se izvesti zaključak da je na širem području srednjeg i donjeg Podunavlja tokom poznog neolita (mogućno i ranog eneolita) poštovano slično božanstvo.

Ključne riječi: vinčanska kultura, antropomorfna plastika, Mislilac sa Medvednjaka, realistički prikaz muskulature, analogije.

Arheološki lokalitet iz mlađeg kamenog doba – neolita (približno 6200-4500. godine pre n. e.) Medvednjak u Grčcu nalazi se nedaleko Smederevske Palanke. Registrovan je 1968. godine, kada su obavljena i prva arheološka iskopavanja. Ispitana je površina više od 1000 m² ali tim iskopavanjima nije obuhvaćen središnji deo lokaliteta, na kome se, inače, nalaze sva današnja domaćinstva u zaseoku Medvednjak i gde je debljina arheološkog sloja višestruko veća nego na istraživanim delovima lokaliteta.²

Površinski nalazi i arheološka iskopavanja pokazali su da se lokalitet prostire na temenu i padinama niske uzvišice, dužine približno 800-900 m i širine 250-350 m, koja se nalazi u manjoj kotlini, oivičenoj u vidu potkovice nešto višim brežuljcima, koji štite lokaciju od dva najneprijatnija vetra, severca i košave, ali i od mogućnog neprijatelja. Središnji, najviši deo lokaliteta, gde se nalaze sve kuće zaseoka Medvednjak, svojom konfiguracijom, izdvaja se u odnosu na ostatak nalazišta (ima izgled akropole).

U Narodnom muzeju u Smederevskoj Palanci, osim veoma bogate i raznovrsne arheološke građe sa arheoloških iskopavanja, čuva se znatan broj atraktivnih slučajnih nalaza sa lokaliteta Medvednjak.³ Među figurinama iz te zbirke, posebno se ističe keramička statueta nazvana *Porodilja* ili *Medvedica*, koja je, kao i mnoge druge figurine, nađena slučajno, i to, upravo na središnjem delu lokaliteta.⁴

Čim je objavljeno svega desetak figurina iz fonda Narodnog muzeja u Smederevskoj Palanci, lokalitet Medvednjak stekao je reputaciju nalazišta izuzetno lepe kulturnometničke plastike vinčanske kulture, izrađene na visokom umetničkom nivou, koja je, uz to, ikonografski raznovrsna, slikovita i veoma kvalitetna u svakom pogledu. Takođe, s izvesnim iznenađenjem, uočena je sličnost te plastike sa figurinama iste kulture sa lokaliteta koji su, katkad, udaljeni i više stotina km, kao što su, na primer, Valač i Predionica na Kosovu.⁵

Bogato dekorisano keramičko posuđe i veoma kvalitetna, izrazito brojna antropomorfna plastika od pečene zemlje neuporedive lepote, izvanredne fakture, finog premaza, precizno izve-

* Редакција посебних издања археолошког института се оградајује од овог текста.

² Srejović, D., 1997.

³ Галовић, Р., 1975; Катунар, Р., 1988; Шошић, Н./Скачков, В./Ђурђевић, Д. 2015

⁴ Катунар, Р., 1988, 010-011.

⁵ *Ibid.*, 029.

denih pojedinosti (crta lica, simbola i ideograma) i posebnog izgleda na kojoj su često vidljivi uticaji pojedinih geografski udaljenih neolitskih kultura – nagoveštavaju da se na lokalitetu Medvednjak nalazilo veoma značajno i atraktivno naselje vinčanske kulture.

Krajem osamdesetih godina XX veka u neposrednoj blizini mesta odakle potiče figurina *Porodilje*, nađena je figurina *Mislilac sa Medvednjaka* koja se objavljuje u ovom prilogu.

Antropomorfn/ornitomorfn statuetta *Mislilac (Mislilac iz Medvednjaka)* pripada tipu sedećih figurina; dobro je proporcionalisana, fine je fakture, izrazito je crne boje i uglačane površine. Sačuvani su tragovi crvenog okera. Manja oštećenja nalaze se na nogama ispod kolena. Glava, gledano odozgo, je bipiramidalna (trostrane piramide povezane osnovama). Duž temena nalazi se plastično rebro – istovremena predstava nosa, kljuna i kreste. Dva naglašeno krupna oka u vidu kružnih odsečaka usmerena su nagore. Ujedno, to su jedine pojedinosti izvedene urezivanjem. Telo je predstavljeno na način koji je osoben za sedeći položaj. Ruke su modelovane slobodno i anatomski (realističke muskulature). Leva ruka savijena je u laktu, a njena šaka podupire bradu. I desna ruka je savijena u laktu, s tim, što se šaka, koja je oštećena, nalazila na desnom kolenu. Stopala su proporcionalno modelovana, bez pojedinosti. Na leđima se nalazi ispupčenje – predstava torbe ili grbe. Dimenzije: 0088 x 0046 m.

Na jednoj minijaturnoj figurini takođe sa Medvednjaka prikazano je ornitomorfn/antropomorfn biće koje (takođe) levom rukom podupire bradu.⁶ Izvesne sličnosti postoje između *Mislioca sa Medvednjaka* i figurine *Porodilje* sa istog lokaliteta. Naime, ruke na figurini *Porodilje* usmerene su ka bradi, a položaj cele te figurine deluje prirodno. Inače, najbliže analogije za *Mislioca sa Medvednjaka* postoje u primerku sedeće figurine iz Gumelnice (Gumelnița), s tim što je glava te figurine shematizovana.⁷ Sličnosti sa ovom statuetom ima poznata figurina *Mislilac* sa lokaliteta Černavoda, Hamandžija kulture.⁸ Sedeća figurina *Mislilac* te kulture je neproporcionalna i neanatomska a karakteristična poza je neprirodna – sve suprotno od *Mislioca sa Medvednjaka*. I sedeće figurina sa lokaliteta Vidra ima izvesne sličnosti sa *Misliocem sa Medvednjaka*; u pitanju je dosta grubo modelovana figurina na kojoj su samo ruke prikazane u značajnom stepenu naturalistički, a leva šaka počiva na bradi predstavljenog bića.⁹ I iz Drame potiče sedeća antropomorfn figurina sa slično oblikovanim rukama i levom šakom oslonjenom na podbradak, kao na figurini sa Medvednjaka.¹⁰ Sličan stav postoji i na figurini iz Tarpeštija (“Thinker of Tarpești”) iz Pre-Kukuteni (Cucuteni) III faze, razdoblja koji odgovara kraju vinčanske kulture. Oči na teme-

⁶ Stojić, M., 2016.

⁷ Old Europe’s Neolithic wonders – Cucuteni, Hamangia, Gumelnita, 2014.

⁸ Berciu, D., 1966.

⁹ Hansen, S., 2007, Taf. 398.

¹⁰ Idem. Tafel 338/13.

nu prikazane su na još dve statuete; u pitanju su zoomorfne koštane figurine takođe sa lokaliteta Medvednjak.¹¹ Zanimljivo, način kako je modelovana figurina iz Medvednjaka, posebno mišići ruku i šaka oslonjena na podbradak, podseća na pojediniosti sa čuvene istoimene Rodenove skulpture. Inače, upravo na figurini *Mislilac iz Medvednjaka* prvi put uopšte realistički je prikazana muskulatura ali samo na rukama.

Šta predstavlja figurina bića anatomski prikazanog antropomorfnog tela na kome se nalazi glava koja istovremeno podseća na glavu čoveka, ptice i reptila? Izvesno je da ova statueta oličava moćno, mudro i dostojanstveno božanstvo koje nadzire sve sfere (zemni, nadzemni i nebeski svet) i sva bića. Iz činjenice da su na područjima više kultura pronađene figurine istog tipa može se izvesti zaključak da je na širem području srednjeg i donjeg Podunavlja poštovano isto božanstvo.

Fotografije: Miodrag Todorović

Bibliografija

Berciu 1966 – D. Berciu, *Cultura Hamangia*, București 1966.

Hansen 2007 – S. Hansen, Bilder vom Menschen der Steinzeit. Untersuchungen zur antropomorphen Plastik der Jungsteinzeit und Kupferzeit in Südosteuropa, *Archäologie in Eurasien*, Band 20, Verlag, Mainz, 2007.

Katunar 1988 – R. Katunar, *Neolitska naselja u dolini Jasenice*. Beograd-Smederevska Palanka, 1988.

Old Europe's Neolithic wonders – Cucuteni, Hamangia, Gumelnita, from the site, <https://romaniadacia.wordpress.com/2014/05/08/neolithic-wonders-cucuteni-hamangia-gumelnita/>, 2014.

Srejović 1997 – D. Srejović, *Arheološki leksikon*, Beograd 1997.

Stojić 2017 – M. Stojić, *Medvednjak, kultno središte iz neolita*, monografija u pripremi.

Шошић, Скачков, Ђурђевић 2015 – Н. Шошић, В. Скачков, Д. Ђурђевић, *Између костима и орнамената, антропоморфне фигурине винчанске културе*, Каталог изложбе, Смедеревска Паланка, 2015.

¹¹ Stojić, M., 2017, *Ibid.*

The Philosopher from Medvednjak

Milorad Stojić

Abstract: The archaeological site of Medvednjak in Grčac (vicinity of Smederevska Palanka), attributed to the proto-Starčevo and Starčevo cultures, is characterized by numerous high quality and exceptionally attractive cult related and artistic pieces of sculpture (often unique) made of pottery, bone and stone, which indicates a particular (spiritual) character of the settlement. The *Philosopher from Medvednjak* figurine is based on the appearance typical for the Vinča culture, but based on the realistically modelled and emphasized musculature of hands and some other body parts – it is unique for the Neolithic period in general. Considering the fact that similar figurines were recorded at sites attributed to various cultures, one can conclude that during the Late Neolithic period (possibly even Early Eneolithic period) a similar deity was worshiped in the vast area that encompasses the Middle and Lower Danube Regions.

Key words: Vinča culture, anthropomorphic sculpture, Philosopher from Medvednjak, realistic presentation of musculature, analogies.

List of authors / Списак аутора

Stefan Alexandrov
National Institute of Archaeology and Museum
Bulgarian Academy of Sciences
2 Saborna Str.
1000 Sofia, Bulgaria
stefanalexandrov@abv.bg

Dragana Antonović
Institute of Archaeology, Belgrade
Knez Mihailova 35/IV
11000 Belgrade, Serbia
d.antonovic.960@gmail.com

Tiberius Bader
Max Eyth Str. 12
71282 Hemmingen, Deutschland
tib.bader@web.de

Martina Blečić Kavur
Univerza na Primorskem, Fakulteta za
humanistične študije, Titov trg 5
6000 Koper, Slovenia
martina.blecic.kavur@upr.si

Jan Bouzek
Charles University
Smetanovo nábřeží 6
11001 Prague, Czech Republic
Jan.Bouzek@ff.cuni.cz

Dragan Božić
Znanstvenoraziskovalni center SAZU
Inštitut za arheologijo
Novi trg 2
SI-1000 Ljubljana, Slovenija
dragan.bozic@zrc-sazu.si

Игорь Викторович Брюяко
Одесский археологический музей
Национальной академии наук Украины
Ланжероновская ул.4
65026 Одесса, Украина
ibruyako@yandex.ru

Aleksandar Bulatović
Institute of Archaeology, Belgrade
Knez Mihailova 35/IV
11000 Belgrade, Serbia
abulatovic3@gmail.com

Marko Dizdar
Institute of Archaeology
Ljudevita Gaja 32
10000 Zagreb, Croatia
marko.dizdar@iarh.hr

Katarina Dmitrović
Narodni muzej Čačak
Cara Dušana 1
32000 Čačak, Serbia
katarina.dmitrovic@gmail.com

Aca Đorđević
National Museum in Belgrade
Trg Republike 1a
11000 Belgrade, Serbia
a.djordjevic@narodnimuzej.rs

Vojislav Filipović
Institute of Archaeology, Belgrade
Knez Mihailova 35/IV
11000 Belgrade, Serbia
vfilipov1@gmail.com

Blagoje Govedarica
Institut für Prähistorische Archäologie
der FU Berlin, c/o Eurasien Abteilung des DAI
Im Dol 2-6, Haus II
14195 Berlin, Germany
blagoje.govedarica@dainst.de

Mitja Guštin
profemeritus
Pusterla 7
6330 Piran, Slovenia
mitja.gustin@upr.si

✠ **Bernhard Hänsel**
Institut für Prähistorische Archäologie,
Freie Universität
Fabeckstraße 23-25
14195 Berlin, Deutschland

Aleksandar Kapuran
Institute of Archaeology, Belgrade
Knez Mihailova 35/IV
11000 Belgrade, Serbia
a.kapuran@gmail.com

Boris Kavur
Univerza na Primorskem, Fakulteta za
humanistične študije, Titov trg 5
6000 Koper, Slovenia
boris.kavur@upr.si

Jovan Koledin
Muzej Vojvodine
Dunavska 35
21000 Novi Sad, Srbija
jovan.koledin@muzejvojvodine.org.rs

List of authors / Списак аутора

Мирослав Д. Лазич
Универзитет у Београду, Филозофски факултет,
Одељење за археологију, Археолошка збирка
Чика Љубина 18-20
11000 Београд, Србија
mdlazic@gmail.com

Ljuben Leshtakov
National Institute of Archaeology with Museum,
Bulgarian Academy of Sciences
Sofia, 2 Saborna str.
1000 Sofia, Bulgaria
l_leshtakov@abv.bg

Marija Ljuština
Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet
Odeljenje za arheologiju
Čika-Ljubina 18-20
11000 Beograd
mljustin@f.bg.ac.rs

Daria Ložnjak Dizdar
Institut za arheologiju
Ljudevita Gaja 32
10000 Zagreb, Hrvatska
dldizdar@iarh.hr

Predrag Medović
Narodnog fronta 71
21000 Novi Sad, Serbia

Dragi Mitrevski
Ss. Cyril and Methodius University
blvd. Goce Delcev 9
1000 Skopje, Macedonia
dragimit@yahoo.com

Ognjen Đ. Mladenović
Institute of Archaeology, Belgrade
Knez Mihailova 35/IV
11000 Belgrade, Serbia
mladenovic40@gmail.com

Kristina Mihovilić
Arheološki muzej Istre
Carrarina ulica 3
52100 Pula, Hrvatska
kristina.mihovilic@ami-pula.hr

Barry Molloy
School of Archaeology
University College Dublin
Newman Building
Dublin 4, Ireland
barrymolloy@gmail.com

Јовица Станковски
Т. Думба 88/4-21
1100 Куманово, Македонија
stankovskijovica@yahoo.com

Milorad Stojić
Milutina Milankovića 28
11000 Beograd, Srbija
milestojic@gmail.com

Marija Svilar
Institute of Archaeology, Belgrade
Knez Mihailova 35/IV
11000 Belgrade, Serbia
marijasvilar@yahoo.com

Josip Šarić
Institute of Archaeology, Belgrade
Knez Mihailova 35/IV
11000 Belgrade, Serbia
josips@eunet.rs

Biba Teržan
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
Aškerčeva cesta 2
1000 Ljubljana, Slovenia
biba.terzan@ff.uni-lj.si

Денис Топал
Универзитет «Высшая антропологическая школа»
Зимбрулуй 10а
2024 Кишинев, Молдова
denis.topal@gmail.com

Selena Vitezović
Institute of Archaeology, Belgrade
Knez Mihailova 35/IV
11000 Belgrade, Serbia
selenavitezovic@gmail.com